

Regulamin

Rankingu

Gmin

Województwa Wielkopolskiego

2024

Rozdział I Informacje ogólne

§ 1

Cel Rankingu

1. Ideą Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.
2. Zgodnie z przyjętą „Metodologią Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego” (stanowiącą Załącznik nr 1 do niniejszego Regulaminu) analizowany jest poziom rozwoju gmin w wymiarze gospodarczym i społecznym.
3. Celem Rankingu jest ocena, na podstawie danych pochodzących z systemu statystyki publicznej oraz ze źródeł zewnętrznych, potencjału i aktywności gmin województwa wielkopolskiego w sferze gospodarczej i społecznej oraz ich sytuacji finansowej.

§ 2

Przedmiot Rankingu

1. W ramach Rankingu ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa wielkopolskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu.
2. Miarą wykorzystaną do ceny poziomu rozwoju gminy jest syntetyczny wskaźnik rankingowy wyliczony na podstawie 16 wskaźników mierzących potencjał i aktywność gmin w sferze gospodarczej i społecznej oraz ich sytuację finansową.
3. Lista wskaźników służących do obliczenia syntetycznego wskaźnika rankingowego, obejmuje:
 - a) Średnioroczne dochody własne gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
 - b) Średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
 - c) Średnioroczny wskaźnik zadłużenia gmin w latach 2021–2023
 - d) Wydatki bieżące gmin na administrację publiczną na 1 mieszkańca w 2023 r.
 - e) Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
 - f) Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2023 r.
 - g) Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2023/2024 – średni wynik w %
 - h) Saldo migracji krajowych i zagranicznych na 1000 ludności w 2023 r.
 - i) Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2023 r.
 - j) Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących gmin w 2023 r.
 - k) Wydatki gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2023 r.
 - l) Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.
 - m) Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r.
 - n) Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem gminy w 2023 r.
 - o) Wydatki bieżące na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3 na 1 mieszkańca w wieku przedprodukcyjnym w 2023 r.
 - p) Udział nakładów na szkolenia pracowników urzędów gmin i radnych gminy w wydatkach bieżących gmin na administrację publiczną w 2023 r.

- Wyżej wymienione wskaźniki zostały wyjaśnione szczegółowo w „Metodologii Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego” (stanowiącej Załącznik nr 1 do niniejszego Regulaminu).

§ 3

Organizatorzy Rankingu

- Organizatorem Rankingu jest Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego.
- Partnerem Rankingu jest Urząd Statystyczny w Poznaniu.

Rozdział II
Informacje szczegółowe

§ 6

Metodologia oceny

- Ranking został przygotowany na podstawie danych za rok 2023; w przypadku wskaźników uwzględniających perspektywę kilkuletnią dane dotyczą lat 2021–2023, natomiast wyniki egzaminu ósmoklasisty obejmują rok szkolny 2023/2024 (egzamin został przeprowadzony w 2024 r.)
- Źródłem danych są zasoby statystyki publicznej oraz dane zewnętrzne pozyskane przez Urząd Statystyczny w Poznaniu (z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu oraz Ministerstwa Finansów).
- Prace o charakterze analityczno-statystycznym służące do przygotowania Rankingu prowadzi Urząd Statystyczny w Poznaniu.
- W ramach przyjętej metodologii kolejność gmin w Rankingu zostanie wyznaczona przy zastosowaniu syntetycznego wskaźnika rankingowego wyliczonego oddzielnie dla każdej gminy.
- Zwycięzcą Rankingu zostanie gmina, która uzyska najwyższą wartość syntetycznego wskaźnika rankingowego.
- Syntetyczny wskaźnik rankingowy obliczany jest według wzoru:

$$W_i = \frac{100}{m} \sum_{j=1}^m a_j x'_{ij},$$

przy czym

$$a_j \in [0,1], \sum_{j=1}^m a_j = 1,$$

gdzie m oznacza liczbę cech, a_j to waga j -tej zmiennej, natomiast x'_{ij} to znormalizowane wartości wskaźników, i oznacz kolejny badany obiekt

- Szczegółowe objaśnienia sposobu obliczania syntetycznego wskaźnika rankingowego zawarte są w „Metodologii Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego” (stanowiącej Załącznik nr 1 do niniejszego Regulaminu).

§ 7

Procedura ogłaszania wyników Rankingu

- Oficjalne ogłoszenie wyników Rankingu nastąpi w dniu 5.12.2024r.
- Wyniki rankingu, obejmujące gminy, które uzyskają najwyższą wartość syntetycznego wskaźnika rankingowego, opublikowane zostaną opublikowane na stronie internetowej www.zg.frdl.pl

§ 8

Postanowienia końcowe

1. Regulamin nie przewiduje trybu odwoławczego od wyników Rankingu.
2. Organizator Rankingu zastrzega sobie prawo interpretacji zapisów niniejszego Regulaminu.
3. W kwestiach nieujętych w Regulaminie ostateczną decyzję podejmuje Organizator.
4. Dodatkowe informacje na temat Rankingu można uzyskać:
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze
ul. Al.Niepodległości 16/9 65-048 Zielona Góra
tel. 68 453 22 09
e-mail: sekretariat.zg@frdl.org.pl
5. Niniejszy Regulamin wraz z załącznikami jest dostępny na stronie internetowej www.zg.frdl.pl
Regulamin obowiązuje z dniem zatwierdzenia przez Dyrektora FRDL OR Zielona Góra.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze
65-048 Zielona Góra, Aleja Niepodległości 16/9
tel. 68 453 22 09, fax 68 419 90 97
REGON 002006030-00177, NIP 973-06-37-766

Iwona Szablewska
Dyrektor FRDL OR Zielona Góra

Metodologia

Rankingu

Gmin

Województwa Wielkopolskiego 2024

Załącznik nr 1 do Regulaminu

WPROWADZENIE

Metodologia Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem, w którym zaprezentowane zostały główne założenia oraz sposób tworzenia rankingu. Przedstawiono w nim m.in. szczegółowe wyjaśnienia dotyczące poszczególnych wskaźników oraz sposób wyliczania wskaźnika syntetycznego.

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

W analizach dotyczących poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin niezbędne jest ich porównywanie i uporządkowanie w sposób liniowy ze względu na poziom badanego zjawiska jakościowego. Porównania gmin można dokonać uwzględniając dostępny zbiór zmiennych diagnostycznych charakteryzujących zmienną opisywaną (niemierzalną), której nie można zbadać i oceniać wprost, niemożliwe jest bowiem bezpośrednie zmierzenie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Do pomiaru tego złożonego zjawiska wykorzystuje się zwykle zmienne syntetyczne (taksonomiczne mierniki rozwoju).

Dobór zmiennych diagnostycznych

Podczas doboru zmiennych diagnostycznych ważne jest, by precyzyjnie określić kryterium oceny. Zmienne służące do opisu badanego zagadnienia mogą wiązać się z nią bezpośrednio lub pośrednio. Doboru zmiennych dokonano na podstawie analizy merytorycznej przy uwzględnieniu dostępności danych w bazach danych GUS lub możliwość ich pozyskania ze źródeł zewnętrznych.

Uwzględniając powyższe, Ranking premiuje gminy o największym potencjale zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. Poniżej przedstawiono listę wskaźników, które posłużyły do przygotowania Rankingu:

1. Średnioroczne dochody własne gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
2. Średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
3. Średnioroczny wskaźnik zadłużenia gmin w latach 2021–2023
4. Wydatki bieżące gmin na administrację publiczną na 1 mieszkańca w 2023 r.
5. Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód gmin na 1 mieszkańca w latach 2021–2023
6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2023 r.
7. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2022/2023– średni wynik w %
8. Saldo migracji krajowych i zagranicznych na 1000 ludności w 2023 r.
9. Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2023 r.
10. Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących gmin w 2023 r.
11. Wydatki budżetów gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2023 r.
12. Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.
13. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r.
14. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem gminy w 2023 r.
15. Wydatki bieżące na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3 na 1 mieszkańca w wieku przedprodukcyjnym w 2023 r.

16. *Udział nakładów na szkolenia pracowników rad i urzędów gmin w wydatkach bieżących gmin na administrację publiczną w 2023 r.- stymulanta*

Zakres pojęciowy wskaźników

Dochody własne

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego (jst) są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku jst, spadki, zapisy i darowizny na rzecz jst, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jst o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody jst, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Wydatki majątkowe inwestycyjne

Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowią jedną z dwóch kategorii wydatków majątkowych jednostek samorządu terytorialnego – oprócz wydatków na zakup i objęcie akcji oraz wniesienia wkładów do spółek prawa handlowego. Obejmują wydatki inwestycyjne jednostek samorządowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki.

Zadłużenie budżetów gmin

Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rbz. Na potrzeby niniejszego rankingu wskaźnik zadłużenia rozumiany jest jako relacja zobowiązań ogółem gminy do dochodów ogółem budżetu gminy. Przez zobowiązania rozumie się: papiery wartościowe (krótko- i długoterminowe), kredyty i pożyczki (krótko- i długoterminowe), przyjęte depozyty, wymagalne zobowiązania (z tytułu dostaw towarów i usług oraz pozostałe).

Wydatki bieżące na administrację publiczną

Administracja publiczna jest jednym z działów (dział 750) szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych. Przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi; to wydatki związane z bieżącą działalnością m.in.: rady gminy, urzędu gminy, organizacją wyborów czy też referendów.

Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin

Środki z Unii Europejskiej stanowią dochody jednostek samorządu terytorialnego. Według przyjętej metodologii zbierania danych przez GUS do tej kategorii zalicza się:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON

Dane obejmują podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. Wykorzystany do obliczenia wskaźnika wiek produkcyjny to wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty

Dane pozyskane z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu Obejmują średni wynik w procentach uzyskany na egzaminie ósmoklasisty (z języka polskiego, matematyki i języka obcego) w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży bez szkół specjalnych.

Saldo migracji

Obejmuje zarówno migracje wewnętrzne, jak i zagraniczne. Jest to różnica między liczbą zameldowań a liczbą wymeldowań na pobyt stały.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych)

Poprzez wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego rozumie się wydatki wykonane w dziale 921 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego

Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rb-28S. Za środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego rozumie się wydatki ogółem z budżetu danej gminy wykonane w paragrafach klasyfikacji budżetowej 236, 281, 282 i 619, w zakresie i obszarach regulowanych ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu

Poprzez wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu rozumie się wydatki wykonane w rozdziale 90005 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Korzystający z sieci kanalizacyjnej

Wskaźnik obejmuje dane szacunkowe o ludności korzystającej z kanalizacji w odniesieniu do ogólnej liczby ludności danej gminy.

Przyrost naturalny ludności

To różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

To obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, sporządzone na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – opracowanie planistyczne gminy – akt prawa miejscowego uchwalony przez radę gminy – ustalające dla obszaru nim objętego, przeznaczenie terenów wyodrębnionych liniami rozgraniczającymi, z określeniem ich funkcji, zasad zagospodarowania, zasad obsługi w zakresie infrastruktury, a także ustalające, w zależności od potrzeb, lokalne warunki, zasady i standardy kształtowania zabudowy oraz inne szczególne warunki wymagające uregulowania planistycznego.

Z uwagi na rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii (GUGIK) z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 r. rewizji granic jednostek terytorialnych, decyzją Organizatora wskaźnik został skorygowany w sposób następujący: wartości odbiegające od 100,0% o +/- 2,75% zostały zrównane z poziomem 100,0%.

Wydatki bieżące na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3

Obejmuje wydatki bieżące wykonane w działach 801 i 854 (oświata i wychowanie) oraz rozdziałach 85505, 85506, 85507 (tworzenie i funkcjonowanie żłobków, tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych, dzienni opiekunowie) klasyfikacji budżetowej. Wykorzystany do obliczenia wskaźnika wiek przedprodukcyjny oznacza wiek, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0–17 lat.

Nakłady na szkolenia pracowników rad i urzędów gmin

To wydatki wykonane w paragrafie 470 klasyfikacji budżetowej (szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej) i zaklasyfikowane do rozdziałów 75022 i 75023 (rady gmin i urzędy gmin).

Zgodnie z metodologią stosowaną w statystyce publicznej przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego, saldo migracji, przyrost naturalny) – przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 VI.

Określenie charakteru zmiennych diagnostycznych

Na początku analizy został zbadany charakter każdej zmiennej branej pod uwagę, czyli określono czy dana zmienna jest stymulantą (duże wartości zmiennej wpływają korzystnie na rozwój gminy), destymulantą (pozytywne znaczenie dla rozwoju gminy mają wartości małe), czy też nominantą (przypisuje się jej pożądany poziom optymalny, a odchylenia w dół i w górę są zjawiskiem niepożądanym).

Doprowadzenie zmiennych do porównywalności

Zmienne brane pod uwagę mierzone są w różnych jednostkach, dlatego należy je doprowadzić do wzajemnej porównywalności. W tym celu została zastosowana metoda unitaryzacji. Rezultatem tej metody jest stały zakres zmienności cech znormalizowanych (przyjmują wartości z przedziału [0; 1]). Procedura unitaryzacji polega na dzieleniu wartości zmiennej lub jej odległości od jednego z kresów zmienności przez rozstęp. Zmienne zostały przekształcone według poniższych wzorów:

$$x'_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i\{x_{ij}\}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \quad \text{– stymulanty}$$

$$x'_{ij} = \frac{\max_i\{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \quad \text{– destymulanty}$$

gdzie:

i – oznacza numer obiektu (gminy),

j – określa numer cechy,

min, max – wskazuje na odpowiednie wartości ekstremalne poszukiwane w zbiorze obiektów danej cechy.

Miara agregatowa – syntetyczny wskaźnik rankingowy

Miara agregatowa tworzona jest na podstawie zmiennych doprowadzonych do porównywalności. Wskaźnik syntetyczny wyznaczony został oddzielnie dla każdej jednostki samorządu terytorialnego. Obliczono go według wzoru:

$$W_i = \frac{100}{m} \sum_{j=1}^m a_j x'_{ij},$$

przy czym

$$a_j \in [0,1], \sum_{j=1}^m a_j = 1,$$

gdzie m (liczba cech) wynosiła 16, a a_j (waga j -tej zmiennej) została ustalona metodą ekspercką, w wyniku której następujące wskaźniki otrzymały wagę o 50% wyższą od pozostałych: średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca, średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające

zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca, liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym.

Utworzony w opisany powyżej sposób syntetyczny wskaźnik rankingowy ocenia siłę rozwojową gminy w sferze zarówno gospodarczej, jak i społecznej.

W celu określenia potencjału gospodarczego gminy syntetyczny wskaźnik rankingowy uwzględnia dochody budżetowe gminy i poziom przedsiębiorczości jej mieszkańców, wydatki gminy na inwestycje i administrację publiczną. Wskaźnik uwzględnia proinwestycyjne nastawienie gmin, w szczególności zdolność pozyskiwania środków zewnętrznych na inwestycje oraz stopień zadłużenia budżetów gmin. W rankingu ujęty jest także stopień pokrycia powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, które to plany są podstawowym instrumentem kształtowania przestrzeni na szczeblu lokalnym.

Wskaźnik uwzględnia również potencjał gminy w sferze społecznej (m.in. saldo migracji na pobyt stały, przyrost naturalny ludności). Ponieważ jednym z ważniejszych zadań gminy jest finansowanie i zarządzanie oświatą publiczną, we wskaźniku rankingowym zawarte są informacje na temat wydatków na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3 oraz efektywności wydatkowanych środków na ten cel, mierzonej uzyskanymi wynikami egzaminu ósmoklasisty. Gminy zostały także ocenione pod kątem wydatkowania środków z budżetu na działania organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, a także na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu.